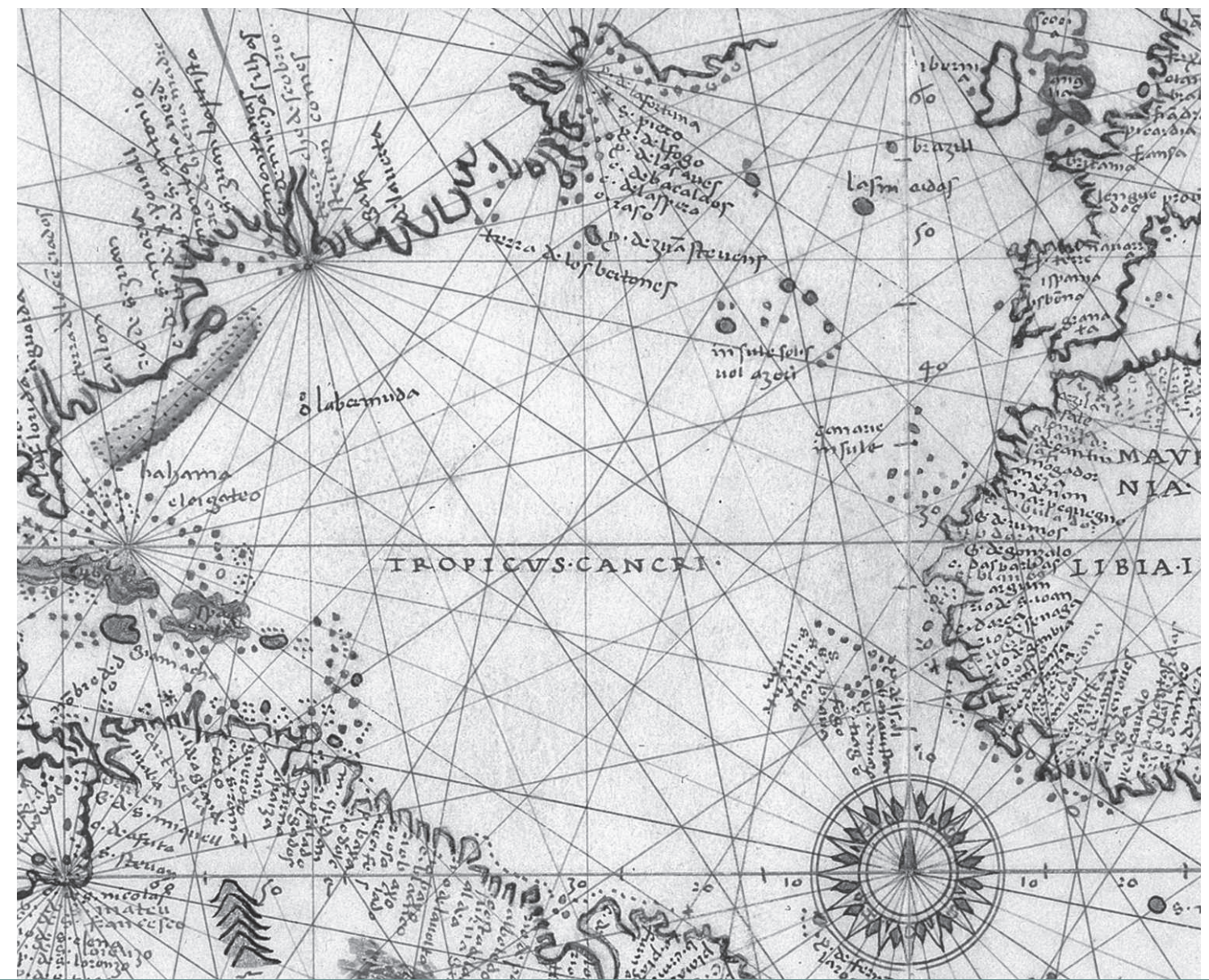

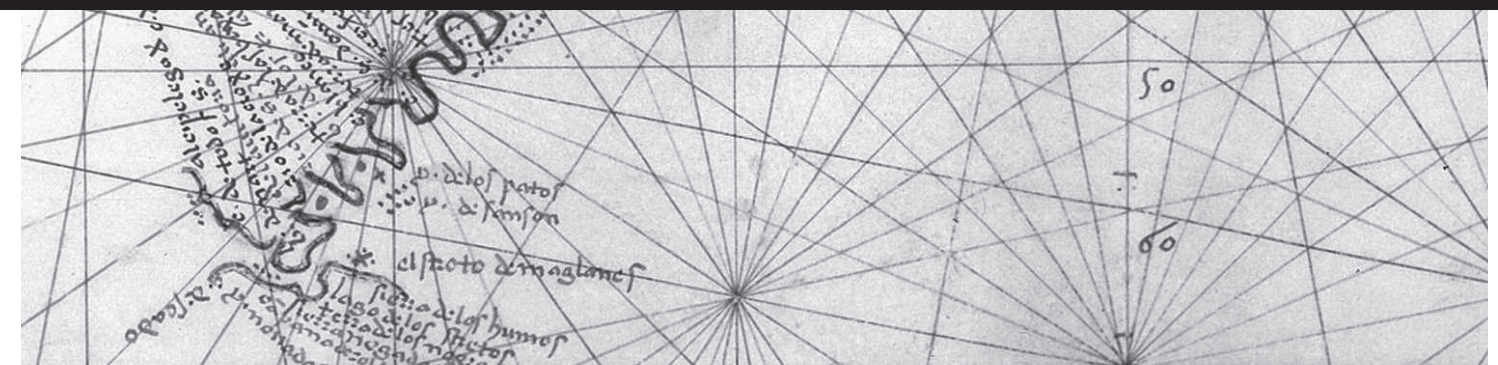
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA (MUHBA)
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA

quarhis
ÈPOCA II · ANY 2017 · N.13 · ISSN 1699-793X
256 PÀGINES · BARCELONA

A

Pau Verrié

Alberto López Mullor

In Memoriam

Editor:
Museu d'Història de
Barcelona (MUHBA)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MUHBA:
Joan Roca i Albert

Direcció Quarhis:
Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:
Vanessa Triay

Consell de redacció:
Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán de
Heredia (MUHBA)
Josep Guitart (UAB)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Magí Miret (GC)
Carme Miró (ICUB)
Miquel Molist (UAB)
Isabel Rodà (UAB)

Avaluadors externs:
Luis Caballero Zoreda
Carmen Fernández Ochoa
Sauro Gelichi
Jean Guyon
Simon Keay
Bernat Martí
Lucy Vallauri
Desiderio Vaquerizo
Giuliano Volpe

**Altres avaluadors
2012-2017:**
Carmen Aranegui Gascó
José Beltrán Fortes
Gian Pietro Brogiolo
Francesc Burjachs
Claudio Capelli
Carlo Ebanista
Albert García Espuche
Carmen Guiral Pelegrín
Sonia Gutiérrez Lloret

Alberto León Muñoz
Assumpció Malgosa
i Morera
Pedro Mateos Cruz
Josep Maria Nolla Brufau
Lauro Olmo Enciso
Josep Maria Palet Martínez
Antonio Pizzo
Juan Antonio Quirós
Castillo
Santiago Riera Mora
Jacques Thiriot
Josep Maria Vila
Carabassa

Control gràfic:
Emili Revilla

Disseny gràfic:
PFP
(Quim Pintó,
Montse Fabregat)

Realització:
Edicions Hipòtesi, SL

Impressió:
Índice Arts Gràfiques, SL

Imatges de la coberta:
Battista Agnese. 1544.
Biblioteca Nacional de
España, Fondo Res. 176
(4-5).

Imatges contracoberta:
Emili Revilla

ISSN
1699-793X

Dipòsit legal
B-9715-2005

© dels textos els autors
© de l'edició

**Museu d'Història
de Barcelona**
Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
www.museuhistoria.bcn.
cat/quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2017·NÚM.13·ISSN 1699-793X
184 PÀGINES · BARCELONA

SUMARI
SUMARIO
SUMMARY
SOMMAIRE

8-9 IN MEMORIAM

EN RECORD DE PAU VERRIÉ, HISTORIADOR I ARQUEÒLEG
ANNA M. ADROER
ALBERTO LÓPEZ MULLOR
JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

12 DE LA MEDITERRÀNIA A L'ATLÀNTIC, VIA BORDIGHERA. A TALL DE PRESENTACIÓ

JOAN ROCA I ALBERT

13 EDITORIAL

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

16-67 LA CERÀMICA SOTA LA LUPA

CERÀMICA, TECNOLOGIA I TRANSFERÈNCIES. ELS CENTRES PRODUCTORS
DEL PROJECTE *TECNOLONIAL*

MARISOL MADRID I FERNÁNDEZ | CRISTINA FERNÁNDEZ DE MARCOS GARCÍA | CRISTINA P.
BARRACHINA | JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO | SERGIO ESCRIBANO-RUIZ | JAVIER G.
IÑÁÑEZ | SAMANTHA G. FERRER | ROBERTA DI FEBO | FERNANDO DE AMORES CARREDANO | JAUME
BUXEDA I GARRIGÓS

NOTES I ESTUDIS

**70-89 L'ASSENTAMENT DE LA PLAÇA DE LA GARDUNYA A INICIS DEL II MIL·LENNI: NOVES DADES SOBRE
LES OCUPACIONS DE L'EDAT DEL BRONZE INICIAL AL PLA DE BARCELONA**

ALBERT VELASCO ARTIGURES | NOEMÍ TERRATS JIMÉNEZ | ANNA GÓMEZ BACH | MIQUEL MOLIST
MONTAÑA

**90-111 NUEVOS DATOS SOBRE LAS PINTURAS DEL AULA O SALA DE RECEPCIÓN DEL OBISPO DEL PRIMER
GRUPO EPISCOPAL DE BARCELONA, SIGLOS V-VI**

CARMEN GUIRAL PELEGRÍN | JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO | LÍDIA FONT I PAGÈS

**112-135 LOS CONTACTOS COMERCIALES EN BARCELONA A TRAVÉS DE LA CERÁMICA: ORIENTE (SIRIA,
EGIPTO E IRÁN) Y EL NORTE DE ÁFRICA, SIGLOS XIII-XV**

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO | NÚRIA MIRÓ I ALAIX

NOTICIARI

138-139 PROJECTE PREHISTÒRIA AL PLA DE BARCELONA

140-141 PRIMERS PAGESOS/BCN. LA GRAN INNOVACIÓ 7.500 ANYS

142-144 *FICTA VITRO LAPIS*: LAS IMITACIONES DE PIEDRAS EN VIDRIO EN LA HISPANIA ROMANA

**145-146 SOCIAL AND CULTURAL DETERMINANTS OF COMMUNITY WELFARE IN THE WESTERN ROMAN
EMPIRE: ANALYSIS AND INTERPRETATION OF VITAMIN D DEFICIENCY**

**147-148 ARCHAEOLOGICAL AUTOMATIC INTERPRETATION AND DOCUMENTATION OF CERAMICS —
ARCHAIDE (693548). AVENÇOS DE LA PRIMERA ANUALITAT**

149-151 FRANCISCA PALLARÉS I LA BARCELONA ROMANA. EN RECOXEIEMENT D'UNA TRAJECTÒRIA

153-155 BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE ARQUEOLOGIA DE BARCELONA

157-160 TEXTOS EN CATALÀ. SÍNTESE

161-163 TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESE

165-169 ENGLISH TEXT. SUMMARY

171-175 TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ

177-181 NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A QUARHIS

NOTICIARI

Membres del consorci

El projecte es desenvoluparà per un consorci format per sis equips universitaris de centres públics de recerca i tres empreses d'arqueologia i software. La composició del consorci és la següent:

Universitats i centres públics de recerca

- MAPPA Lab, Universitat di Pisa (Pisa, Itàlia). Coordinador del projecte.
- Visual Computing Lab, Istituto di Scienza e Tecnologia dell'Informazione "A. Faedo", Consiglio Nazionale delle Ricerche (Pisa, Itàlia).
- The Blavatnik School of Computer Science, Tel Aviv University (Tel Aviv, Israel).
- Archaeology Data Service, University of York (York, Regne Unit).
- Cultura Material i Arqueometria UB (ARQUB, GRACPE), Universitat de Barcelona (Barcelona).
- Cologne Digital Archaeology Laboratory, Universität zu Köln (Colònia, Alemanya).

Empreses d'arqueologia

- Baraka Arqueólogos S.L. (Ciudad Real, Espanya).
- Elements. Centre de gestió i difusió de Patrimoni Cultural, S.L. (Palma, Mallorca).
- INERA srl (Pisa, Itàlia).

La composició del grup de la Universitat de Barcelona és la que es detalla a continuació:

Investigador principal UB

- Jaume Buxeda i Garrigós (Cultura Material i Arqueometria UB, ARQUB-GRACPE, Universitat de Barcelona).

Equip investigador

- Marisol Madrid i Fernández (Cultura Material i Arqueometria UB, ARQUB-GRACPE, Universitat de Barcelona).
- Cristina Fernández de Marcos García (Cultura Material i Arqueometria UB, ARQUB-GRACPE, Universitat de Barcelona).
- Eva Miguel Gascón (Cultura Material i Arqueometria UB, ARQUB-GRACPE, Universitat de Barcelona).
- Joan Sanmartí Grego (Cultura Material i Arqueometria UB, ARQUB-GRACPE, Universitat de Barcelona).

- Mertixell Tous Mata (Cultura Material i Arqueometria UB, ARQUB-GRACPE, Universitat de Barcelona).
- Julia Beltrán de Heredia Bercero (Museu d'Història de Barcelona).
- Emili Revilla Cubero (Museu d'Història de Barcelona).
- Xavier Rubio Campillo (School of History, Classics and Archaeology, University of Edinburgh, Escòcia, Regne Unit).

Període de realització

1 de juny de 2016 a 31 de maig de 2019

Finançament

Programa H2020-REFLECTIVE-2014-2015/H2020-REFLECTIVE-6-2015 de la Comissió Europea

Pressupost

- Pressupost total: 2.460.376,75 €
- Pressupost de la UB: 214.100,00 €

PRIMERA ANUALITAT

El projecte ArchAIDE aborda la problemàtica que suposa la classificació dels materials apareguts en les excavacions arqueològiques, desenvolupant un software que permeti la seva classificació automàtica a través de la seva digitalització. Aquesta digitalització es fa a partir de la captura d'imatges, de fotografies amb qualsevol mètode, que un sistema de reconeixement d'imatge permetrà classificar a partir d'uns catàlegs prèviament elaborats. Aquesta classificació comptarà, alhora, amb l'accés als bancs de dades sobre la informació arqueològica de les ceràmiques, permetent associar aquesta informació (cronologia, producció, distribució, etc.) a les restes classificades.

En aquesta primera anualitat, el projecte ha celebrat quatre reunions de treball presencial per a abordar determinats aspectes tant de la gestió i difusió del projecte com de la recerca i el desenvolupament dels materials i del software. Tres d'aquestes reunions es van celebrar a Pisa (Itàlia), el juny i el desembre de 2016 i el març de 2017. La quarta reunió

es va celebrar a Barcelona, el setembre de 2017, amb jornades de treball tant a la Universitat de Barcelona com al Arxiu Arqueològic del Centre de Col·leccions del MUHBA.

Els principals eixos de treball en aquesta anualitat s'han dirigit a la creació dels catàlegs digitals, al disseny i desenvolupament de la base de dades, a l'elaboració dels glossaris multilingües (alemany, anglès, castellà, català i italià), a la recopilació d'imatges fotogràfiques de ceràmiques i el desenvolupament del software.

Per a la realització del producte final es va decidir treballar sobre un nombre limitat de ceràmiques arqueològiques. Aquestes ceràmiques inclouen diferents materials d'època romana, en concret la vaixel·la fina anomenada terra *sigillata* i les àmfores, i d'època baix-medieval i moderna, l'anomenada majòlica. A partir d'aquesta elecció, s'ha procedit a l'elaboració dels catàlegs digitals, basats en els catàlegs ja existents. En el cas de la majòlica, per la qual aquests catàlegs són molt parcials o en alguns aspectes inexistents, s'ha procedit per part del nostre equip de Barcelona, a l'elaboració d'una tipologia de la majòlica catalana i valenciana. En paral·lel, tant els catàlegs existents com els catàlegs en desenvolupament s'han volcat en la base de dades dissenyada i desenvolupada dins del projecte ArchAIDE. Aquesta base de dades parteix d'altres bases ja existents (en concret del *Ceramalex* de la Universität zu Köln i del *Roman Amphorae: a digital resource* de la University of Southampton, integrat a la Archaeological Data Service de la University of York), però amplia aquestes bases de dades, tant en els tipus ceràmics no inclosos, com en la majòlica i, a més, els unifica integrant noves informacions rellevants pel projecte ArchAIDE.

Aquesta base de dades contempla igualment el desenvolupament d'un glossari multilingüe adequat al projecte. Basat inicialment en el diccionari de la Getty

*Cultura Material i Arqueometria UB (ARQUB-GRACPE), Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia, Universitat de Barcelona.

Research Institute, el diccionari contempla aspectes morfològics, tipològics, tècnics i decoratius. En concret el nostre equip de Barcelona assumeix l'elaboració dels glossaris en català i en castellà. La primera anualitat ha servit, també per a iniciar la confecció de bancs d'imatges fotogràfiques de les ceràmiques considerades en el projecte. Aquestes imatges serveixen per establir el grup d'entrenament del sistema informàtic que haurà de ser capaç de classificar correctament les noves imatges que es generin durant la utilització del producte en situacions reals de treball arqueològic. En concret, hem cobert la captura d'imatges d'àmfores romanes presents a Barcelona. Aquestes imatges s'han pres d'acord amb els convenis definits en els protocols tècnics desenvolupats pel projecte ArchAIDE. Aquests protocols han format part d'una primera fase en el treball tècnic del desenvolupament del software, que es troba ja en una fase inicial experimental on s'ha desenvolupat un primer prototip que caldrà perfeccionar. Finalment, cal destacar l'àmplia tasca de difusió que realitza el consorci a través de la seva pròpia pàgina web, però també de les xarxes socials. Aquesta difusió pot seguir-se a les següents pàgines:

Pàgina web d'ArchAIDE:

<http://www.archaide.eu/>
 Facebook: <https://www.facebook.com/archaideproject/>
 Twitter: <https://twitter.com/archaideproject/>

Instagram: https://www.instagram.com/archaide_project/

YouTube: <https://www.youtube.com/channel/UCbQxLFXGaGRtXl-BuCqjkNng>